EUROPEAN GREEN DEAL–LEGAL AND ECONOMIC CHALLENGES OF THE CLIMATE CHANGE

Ştefan-Ciprian Raicea
PhD Student, University of Craiova

Abstract: The European Green Deal announced by the European Commission in December 2019 represents an unprecedented attempt at Union level to promote the transition towards the common objective of a climate-neutral economy by reducing carbon emissions by at least 50% (and towards 55%) by 2030 and achieving climate neutrality by 2050. The Commission interpreted its work programme through the concept of greening EU activities in areas identified as key actions in the Communication on the European Green Deal, such as climate ambition, clean, affordable and secure energy, industrial strategy for a clean and circular, sustainable and smart economy, mobility, agriculture and fisheries, biodiversity, zero pollution and a non-toxic environment, integration of sustainability, trade and external policy in the European Climate Pact.

Keywords: European Green Deal, European Commission, climate-neutral economy, clean energy, biodiversity

Introducere

Pactul Verde European[1] anunțat de Comisia Europeană în decembrie 2019 reprezintă o încercare fără precedent la nivelul Uniunii de a promova tranziția către obiectivul comun al unei economii neutre din punct de vedere climatic prin reducerea emisiilor de carbon cu cel puțin 50% (și spre 55%) până în 2030 și atingerea neutralității climatice până în 2050.[2] Comisia și-a interpretat programul de lucru prin conceptul de reorientare ecologică a activităților UE în domenii identificate ca acțiuni principale din Comunicarea privind Pactul Verde European[3], cum ar fi ambiția climatică, energie curată, accesibilă și sigură, strategia industrială pentru o economie curată, circulară, durabilă și inteligentă[4], mobilitate, agricultură și pescuit, biodiversitate, poluare zero și mediu fără toxicitate, integrarea durabilității, comerțului și politicii externe în Pactul European pentru Climă[5].[6]

Pactul Verde European, bazat pe conceptele de durabilitate și protecție a capitalului natural al UE, combinate cu disciplina juridică și financiară, este menit să transforme UE până în 2050 într-un stat echitabil și prosper, cu o economie modernă, eficientă din punct de vedere al consumului resurselor și competitivă.[7] Acest pact este privit pe bună dreptate ca o oportunitate pentru o schimbare a unui cadru de reglementare orizontal bazat pe instrumente efective și eficiente atât pe termen lung, cât și pe termen scurt.[8] Această oportunitate rezultă

[1] https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f 01aa75ed71a1.0020.02/DOC_1&format=PDF, consultat pe 08.11.2024.
[2] A.I.Duşcă, *Les changements climatiques. Postulat ou thème plein de controverses?*, Les impliqués Éditeur, Paris, 2024, p. 93.; H.Dyrhauge, K.Kurze, *Making the European Green Deal Work: EU Sustainability Policies at Home and Abroad*, Routledge, Abingdon-on-Thames, 2024, p. 54.
[3] https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0020.02/DOC_1&format=PDF, consultat pe 08.11.2024.
[4] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/863067/EU_industrial_strategy_en.pdf, consultat pe 08.11.2024.
[5] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0788, consultat pe 08.11.2024.
[6] J.Morand-Deviller, *Le droit de l'environnement*, Presses Universitaires de France, Paris, 2023, p. 76.
[7] I.Kawka, A.Sikora, *The European Green Deal and the impact of climate change on the EU regulatory framework*, Presses universitaires Saint-Louis Bruxelles, Bruxelles, 2024, p. 120.
[8] Ibidem.

dintr-o serie de evoluții juridice și angajamente politice care au făcut ca legea climatică să devină parte a ordinii juridice a UE, așa cum este declarat oficial în Tratatul de Funcţionare a Uniunii Europene[9], urmând pași substanțiali ai dreptului internațional, cum ar fi Acordul de la Paris[10], Agenda ONU 2030[11] și obiectivele dezvoltării durabile[12].[13]

Pactul Verde European a fost urmat, în ianuarie 2020, de Planul de Investiții al Pactului Verde European[14], care este pilonul economic al acestuia.[15] Planul de investiţii al pactului a fost menit să strângă cel puțin 1 trilion de euro de investiții durabile în următorul deceniu, deoarece intenția Comisiei era de a crea un cadru care să faciliteze investiţiile private necesare pentru tranziția către o economie neutră din punct de vedere climatic, verde, competitivă și favorabilă incluziunii.[16] După cum s-a accentuat, în mod întemeiat, în literatura de specialitate, pactul poate schimba profund și cu succes economia Uniunii dacă rămâne o prioritate politică reală atât pe termen scurt, cât și pe termen lung, în special în ceea ce privește agenda climatică atât la nivelul UE, cât și la nivel global, și dacă implementarea declanșează reorientarea substanţială a măsurilor economice și a alocării fondurilor.[17] În plus, pactul urmează să se coordoneze cu o nouă strategie industrială[18] adoptată la 10 martie 2020, prin care se așteaptă ca Uniunea Europeană să devină lider mondial în economia circulară și tehnologiile curate și să decarbonizeze marile industrii consumatoare de energie.[19]

Pentru a înțelege mai bine impactul pactului, ar trebui să fie extinsă perspectiva evaluării acestuia. Într-adevăr, având în vedere întinderea obiectivelor sale, acesta poate fi analizat la diferite niveluri. În primul rând, pactul ar trebui abordat din perspectiva dreptului constituţional al UE.[20] Având în vedere misiunea sa, pactul ar putea reprezenta un instrument inovator care să permită obiectivelor de mediu să pătrundă în ordinea juridică a UE, care necesită o gândire constituțională globală.[21] Având în vedere că Pactul Verde European are ca obiectiv dezvoltarea durabilă, ar trebui să fie analizat atât din perspectiva protecţiei mediului, cât şi prin prisma aspectelor economice şi sociale pe care acesta le implică.[22]

[9] Articolul 191 din Tratatul de Funcţionare a Uniunii Europene este dedicat mediului, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016E191, consultat pe 09.11.2024.
[10] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:22016A1019(01)&from=EN, consultat pe 09.11.2024.
[11] https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n15/291/89/pdf/n1529189.pdf, consultat pe 09.11.2024.
[12] https://sdgs.un.org/goals, consultat pe 09.11.2024.
[13] A.I.Dușcă, *Les changements climatiques. Postulat ou thème plein de controverses?*, Les impliqués Éditeur, Paris, 2024, p. 94.
[14] https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-european-green-deal/file-european-green-deal-investment-plan, consultat pe 09.11.2024.
[15] H.Dyrhauge, K.Kurze, *Making the European Green Deal Work: EU Sustainability Policies at Home and Abroad*, Routledge, Abingdon-on-Thames, 2024, p. 60.
[16] Ibidem, p. 64.
[17] A.Zito, *The Future of European Union Environmental Politics and Policy*, Routledge, Abingdon-on-Thames, 2024, p. 70.
[18] https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-industrial-strategy_en, consultat pe 10.11.2024.
[19] A.Zito, *The Future of European Union Environmental Politics and Policy*, Routledge, Abingdon-on-Thames, 2024, p. 70.
[20] J.Gaffard, G.Martin, *Droit et économie de la transition écologique: regards croisés*, Editura Mare & Martin, Paris, 2023, p. 114.
[21] Ibidem.
[22] Ibidem, p. 117.

Pactul Verde European-o politică ambiţioasă şi tehnică

Varietatea dezbaterilor cu privire la Comunicarea Comisiei Europene privind Pactul Verde European[23] reflectă interesul trezit de acesta. În primul rând, pactul se dorește a fi o foaie de parcurs, o strategie pentru a face economia UE sustenabilă, devenind primul continent neutru din punct de vedere climatic, prin propunerea unui număr de măsuri pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și creșterea biodiversității, transformarea provocărilor climatice și de mediu în oportunități în toate domeniile de politică, făcând tranziția justă și incluzivă pentru toți.[24] De asemenea, pactul este văzut de Comisie ca un cadru de reglementare care stabilește obiective generale clare, precum o țintă de zero emisii nete de carbon până în 2050 și un nivel de reducere a emisiilor de 50%-55% până în 2030 (comparativ cu nivelurile din 1990), alături de stimulente pentru încurajarea investițiilor din sectorul privat, cu planuri de acțiune pentru sectoare-cheie și obiective precum stoparea pierderii speciilor, reducerea deșeurilor și o mai bună utilizare a resurselor naturale.[25] Patru priorități majore ale pactului au fost considerate cele mai relevante: eficiența energetică, decarbonizarea, transformarea justă către o economie prosperă și diplomația eficientă cu privire la schimbările climatice.[26]

Din punct de vedere juridic, Pactul Verde European este comunicarea Comisiei, o normă cu caracter de recomandare a UE.[27] În diferite domenii de competență ale UE, din motive de transparență și pentru a asigura egalitatea de tratament și securitatea juridică, Comisia poate publica acte normative neobligatorii, cum ar fi orientări, notificări sau comunicări.[28] În înțelegerea clasică a termenului, comunicările includ evaluări ale politicilor, comentarii sau explicații ale programelor de acțiune sau scurte schițe asupra politicilor viitoare. Deși aceste recomandări nu sunt obligatorii, din jurisprudență, rezultă că pot produce, totuși, anumite efecte juridice.[29]

Într-adevăr, aceste dispoziţii sunt, în temeiul obligației de cooperare loială, consacrate în art. 4 alin. (3) TUE și trebuie să fie luate în considerare, în mod corespunzător, de către autoritățile statelor membre.[30] Cu toate acestea, după cum a subliniat avocatul general Wahl, în cauza C-526/14 Kotnik, punctul 38, această obligație nu poate fi înțeleasă ca o cerinţă imperativă de respectare a acestor norme, nici măcar *de facto*, neintrând, astfel, sub sancțiunea de a eluda procedura legislativă prevăzută în TFUE.[31] Astfel, în mod clar, pactul

[23] https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0020.02/DOC_1&format=PDF, consultat pe 10.11.2024.

[24] C.M.Salcă Rotaru, *Dreptul integrat al mediului*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2023, p. 143.

[25] J.Morand-Deviller, *Le droit de l'environnement*, Presses Universitaires de France, Paris, 2023, p. 130.

[26] Ibidem, p. 132.

[27] I.Kawka, A.Sikora, *The European Green Deal and the impact of climate change on the EU regulatory framework*, Presses universitaires Saint-Louis Bruxelles, Bruxelles, 2024, p. 170.

[28] A.I.Duşcă, *Dreptul Uniunii Europene privind afacerile. Ediţia a III-a revăzută şi adăugită*, Universul Juridic, Bucureşti, 2021, p. 45.

[29] Ibidem.

[30] A.Zito, *The Future of European Union Environmental Politics and Policy*, Routledge, Abingdon-on-Thames, 2024, p. 230.

[31] Opinia avocatului general Nils Wahl exprimată în cauza C-526/14 Kotnik, punctul 38, este aceea că, pentru motive legate de transparență și în scopul de a asigura egalitatea de tratament și securitate juridică, Comisia poate publica acte de *soft law* (de exemplu, orientări, notificări sau comunicări) pentru a anunța modul în care intenționează să utilizeze, în anumite situații, puterea de decizie menționată anterior. Deși Curtea a statuat că dispozițiile unor astfel de acte de *soft law* trebuie, în virtutea obligației de cooperare loială consacrată în art. 4 alin. (3) TUE, să fie luate în considerare de autoritățile statelor membre, obligația menționată nu poate fi înțeleasă în sensul că ar conferi normelor respective un caracter obligatoriu, nici chiar de facto, cu consecința eludării procedurii legislative prevăzute în Tratatul de Funcţionare a Uniunii Europene.

este un instrument de realizare a politicii Uniunii Europene care trebuie transpus în norme juridice, dar ancorat în datoria de cooperare loială.[32]

Mai mult, Pactul Verde European, ca răspuns la schimbările climatice și instrument de schimbare pentru Uniune ar trebui privit pe fundalul surselor clasice ale dreptului UE privind protecţia mediului.[33] Deși aparent nu se poate observa nicio divergență deosebită în comparație cu alte domenii ale dreptului UE, două surse merită o atenție specială în dreptul Uniunii privind mediul.[34] În primul rând, programele de acțiune pentru mediu, care reprezintă piatra de temelie a politicii de mediu a UE încă de la origini, au, spre deosebire de alte domenii ale dreptului Uniunii, un rol și un statut juridic deosebit.[35] În conformitate cu art. 192 alin. (3) din TFUE, programele generale de acțiune sunt adoptate în conformitate cu procedura legislativă ordinară. Desigur, ele sunt obligatorii din punct de vedere juridic pentru instituțiile Uniunii Europene.[36] În consecință, programele cu privire la mediu nu sunt, din punct de vedere juridic, norme dispozitive, ci norme imperative.[37]

În temeiul art. 192 alin. (3) TFUE, Parlamentul și Consiliul adoptă programele generale de acțiune care stabilesc obiectivele prioritare care trebuie atinse.[38] Ulterior, măsurile necesare pentru punerea în aplicare a programului de acțiune de mediu urmează să fie adoptate în temeiul art. 192 alin. (1) şi (2) din TFUE sau pe un alt temei juridic relevant din acest tratat.[39] Având în vedere natura transversală a aspectelor de mediu, măsurile cu privire la această politică sectorială pot face parte din alte politici.[40] Din perspectiva ambițioasă a pactului, programul de acțiune pentru mediu este, astfel, o opțiune eficientă pentru a transpune obiectivul de realizare a neutralităţii climatice până în 2050.[41] În al doilea rând, principiile de mediu, în sensul art. 191 alin. (2) TFUE, trebuie să fie respectate de instituțiile Uniunii Europene în contextul politicii de mediu a acesteia și, de asemenea, de statele membre atunci când pun în aplicare legislația sa.[42]

Principiile precauției, prevenirii, reţinerii poluanţilor la sursă și principiul *poluatorul plătește* trebuie respectate la adoptarea dreptului secundar al UE. Deși statutul juridic al acestor principii, din punctul de vedere al executării, rămâne incert, ele îndeplinesc un rol relevant în ceea ce privește problemele de mediu multidimensionale și complexe din punct de vedere științific.[43] Principiile privind protecţia mediului transmit un mesaj înțeles ca un angajament juridic special față de sustenabilitate și dezvoltare durabilă. Citind comunicarea

---

[32] A.Zito, *The Future of European Union Environmental Politics and Policy*, Routledge, Abingdon-on-Thames, 2024, p. 232.
[33] P.Thieffry, *Manuel de droit européen de l'environnement et du climat*, Larcier, Bruxelles, 2024, p. 250.
[34] Ibidem.
[35] Ibidem, p. 252. A.I.Dușcă, *La responsabilité préventive, essence de la responsabilité environnementale,* Éditions Universitaires Européennes, Germania, Saarbrücken, 2014, p. 11-12.
[36] A.Sikora, *European Green Deal-legal and financial challenges of the climate change*, Journal of the Academy of European Law, vol. 21, nr. 1/2021, p. 681-697, https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-020-00637-3, consultat pe 12.11.2024.
[37] Ibidem. A.I. Dușcă, *L'Union européenne et le droit de l'environnement*, Éditions Universitaires Européennes, Germania, Saarbrücken, 2011, p. 39.
[38] A.I.Dușcă, *Dreptul Uniunii Europene privind afacerile. Ediţia a III-a revăzută şi adăugită*, Universul Juridic, București, 2021, p. 273.
[39] Ibidem, p. 274.
[40] A.Zito, *The Future of European Union Environmental Politics and Policy*, Routledge, Abingdon-on-Thames, 2024, p. 280.
[41] Ibidem.
[42] Ibidem, p. 283.
[43] N.Sadeleer, *Environmental law in the EU: A pathway toward the green transition*, https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/62400/1/978-3-031-24888-7.pdf#page=31, consultat pe 12.11.2024. A.I.Dușcă, *Dreptul mediului, Ediția a III-a, revăzută și adăugită*, Ed. Universul Juridic, 2021, p. 14 - 21; A. I. Dușcă, Șt. C. Raicea, *Caiet de seminar, ediția a III-a revăzută și adăugită*, Ed. Universul Juridic, București, 2024, p. 13-17.

Comisiei privind pactul, observăm că nu se face nicio referinţă la principiile clasice de mediu.[44]

Numai sustenabilitatea a câștigat o atenție deosebită în calitate de concept de bază, dar cu un accent deosebit pe potențialul său economic. Totuși, într-o perspectivă mai largă, și, cu siguranță, în stadiul de transformare a obiectivelor pactului în acte juridice, principiile de mediu ar trebui să-și demonstreze sensul juridic.[45] În cele din urmă, unul dintre principiile importante privind protecţia mediului, consacrat în art. 11 din TFUE, principiul integrării în politicile de mediu, nu este menționat în pact, fapt care ilustrează o disonanță între pact ca măsură de politică ambițioasă și relevanța dreptului UE privind mediul în scopul implementării acesteia.[46]

Interesant este că această comunicare privind pactul se referă și la un nou principiu al politicii sectoriale privind mediul, *jurământul verde*: *„Nu face rău!”.*[47] Deși indică necesitatea ca toate acțiunile și politicile UE să sprijine o tranziție reușită și echitabilă către un viitor durabil, Comisia propune un principiu relativ ambiguu și programatic de a nu face rău.[48] Pentru a se asigura că toate inițiativele pactului își ating obiectivele în cel mai eficient mod și că toate celelalte inițiative ale UE respectă un jurământ ecologic de a nu face rău, domeniul de aplicare și semnificația conceptului *fără rău* trebuie să fie transpuse la nivelul propunerilor legislative specifice.[49]

Cu toate acestea, *fără rău* pare să echivaleze cu angajamentul politic conform căruia, în toate acțiunile sale, Uniunea ar trebui să evite să producă daune mediului, angajament care este mult prea programatic pentru a-i înțelege substanța din perspectiva aplicabilității.[50] De asemenea, nu pare să se bazeze pe referințele de drept primar sau secundar al UE.[51] În propunerea[52] sa privind Regulamentul UE 2021/1119 de instituire a cadrului pentru realizarea neutralității climatice[53], care se bazează pe art. 191 alin. (1) din TFUE, Comisia face referire la jurământul verde, fără o explicație suplimentară a sensului acestuia.[54]

Este de așteptat ca, în domeniile în care Comisia intenționează să propună o nouă legislație, pentru a le face compatibile cu noile obiective climatice de 50/55% pentru 2030, principiul *fără rău* să fie fundamentat mai explicit.[55] Domeniul de aplicare al *jurământului verde* pare să fie mai ușor de înțeles din perspectiva finanțării UE bazate, în special, pe

---

[44] Ibidem.

[45] N.Sadeleer, *Environmental Principles. From political slogans to legal rules*, Oxford University Press, Oxford, 2020, p. 114.

[46] Ibidem.

[47] H.Dyrhauge, K.Kurze, *Making the European Green Deal Work: EU Sustainability Policies at Home and Abroad*, Routledge, Abingdon-on-Thames, 2024, p. 245.

[48] Comunicarea Comisiei privind Pactul Verde European, secţiunea 2.2.5., https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0020.02/DOC_1&format=PDF, consultat pe 14.11.2024.

[49] H.Dyrhauge, K.Kurze, *Making the European Green Deal Work: EU Sustainability Policies at Home and Abroad*, Routledge, Abingdon-on-Thames, 2024, p. 248.

[50] J.Gaffard, G.Martin, *Droit et économie de la transition écologique: regards croisés*, Editura Mare & Martin, Paris, 2023, p. 230.

[51] De exemplu, principiul *nu face rău semnificativ* este menționat în considerentele Regulamentului (UE) 2019/2088 privind informațiile privind durabilitatea în sectorul serviciilor financiare, la punctul 17, menţionându-se principiul precauţiei de *a nu provoca prejudicii semnificative*. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R2088, consultat pe 07.11.2024.

[52] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020PC0080, consultat pe 07.11.2024.

[53] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1119, consultat pe 07.11.2024.

[54] J.Gaffard, G.Martin, *Droit et économie de la transition écologique: regards croisés*, Editura Mare & Martin, Paris, 2023, p. 232.

[55] A.Sikora, *European Green Deal-legal and financial challenges of the climate change*, Journal of the Academy of European Law, vol. 21, nr. 1/2021, p. 681-697, https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-020-00637-3, consultat pe 12.11.2024.

Regulamentul UE nr. 2020/852 privind instituirea unui cadru care să faciliteze investițiile durabile[56]. De asemenea, conform concluziilor Consiliului European din iulie 2021[57], cheltuielile UE ar trebui să fie în concordanță cu obiectivele Acordului de la Paris și cu principiul *Nu face rău!* din Pactul verde european.[58]

În esență, ceea ce pactul nu reușește să abordeze și să exploreze este dimensiunea constituțională a protecției mediului în ordinea juridică a UE.[59] Consacrarea constituțională a protecției mediului pare să fie un punct-lipsă al pactului.[60] În ciuda faptului că pactul este considerat momentul *omului Europei pe Lună*[61], acesta rămâne un program, o foaie de parcurs de anunțuri extrem de tehnice ale unor noi inițiative legislative și politice, care sunt menite să conducă la noile ținte climatice ambițioase de prosperitate și creștere.[62] Prin urmare, Comisia propune sau urmează să propună un număr impresionant de acte juridice.[63] Aceasta implică eforturi fără precedent la nivelul instituțional al UE și eficiență în implementare la nivelul statelor membre. La fel, fără îndoială, neutralitatea climatică presupune costuri la nivel social și economic.[64]

Elementul-cheie este conceptul de tranziție sau transformare, care va asigura o punte între contextul juridic și politic actual și status quo-ul economic al Uniunii în 2050 ca lider global.[65] În consecinţă, necesită un angajament unic al investitorilor publici și privați, precum și al societății civice și al fiecărui cetățean al UE, conștient de riscul neacțiunii față de schimbările climatice.[66] Astfel, se poate afirma că principalele componente de sprijin pe care ar trebui să se bazeze pentru a consolida toate aceste ambiții sunt principiul multidimensional al solidarității și valorile care stau la baza nucleului constituțional al Uniunii, în lumina art. 2 TUE.[67] În concluzie, se poate pune întrebarea dacă, având în vedere natura și conținutul său, pactul reprezintă, într-adevăr, un moment de consacrare constituțională al protecției mediului în ordinea juridică a Uniunii Europene.[68]

Dimensiunea economică a Pactului Verde European-de la ambițiile de protejare sustenabilă a mediului până la capacitățile de răspuns postpandemie

După cum a anunțat Comisia Europeană, îndeplinirea obiectivelor ambițioase ale pactului presupune realizarea de investiții financiare.[69] Într-adevăr, ceea ce pactul demonstrează foarte bine este în ce măsură protecția mediului și angajamentele legate de schimbările climatice necesită investiții și adoptă un nou raționament bazat pe conceptul de

[56] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R0852, consultat pe 07.11.2024.
[57] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10629-2021-INIT/en/pdf, consultat pe 07.11.2024.
[58] N.Sadeleer, *Environmental law in the EU: A pathway toward the green transition*, https://library.open.org/bitstream/handle/20.500.12657/62400/1/978-3-031-24888-7.pdf#page=31, consultat pe 12.11.2024.
[59] I.Kawka, A.Sikora, *The European Green Deal and the impact of climate change on the EU regulatory framework*, Presses universitaires Saint-Louis Bruxelles, Bruxelles, 2024, p. 194.
[60] Ibidem, p. 198.
[61] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_19_6749, consultat pe 08.11.2024.
[62] A.Sikora, *European Green Deal-legal and financial challenges of the climate change*, Journal of the Academy of European Law, vol. 21, nr. 1/2021, p. 681-697, https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-020-00637-3, consultat pe 12.11.2024.
[63] J.Gaffard, G.Martin, *Droit et économie de la transition écologique: regards croisés*, Editura Mare & Martin, Paris, 2023, p. 180.
[64] Ibidem, p. 184.
[65] A.Zito, *The Future of European Union Environmental Politics and Policy*, Routledge, Abingdon-on-Thames, 2024, p. 300.
[66] Ibidem.
[67] Ibidem, p. 304.
[68] V.Rant, *Regulating the Green Transition and Sustainable Finance in the European Union*, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4108232, consultat pe 14.11.2024.
[69] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_6691, consultat pe 08.11.2024.

finanțare durabilă.[70] Astfel, pactul poate fi înțeles în profunzime doar împreună cu planul de investiții aferent. Dimensiunea financiară și economică a pactului prezintă o foarte mare importanţă pentru certitudinea că normele adoptate la nivelul Uniunii Europene sunt un instrument eficient de neutralitate climatică.[71]

Din punct de vedere constituțional, în art. 3 TUE, este stabilit un echilibru între diverse obiective precum dezvoltarea durabilă, nivelul ridicat de protecție a mediului, perspectiva pieței interne, creșterea economică și considerentele sociale.[72] Pactul trebuie, astfel, să-și găsească propriul loc în cadrul armonizării obiectivelor economice și non-economice ale Uniunii.[73]

În anul 2020, pandemia de COVID-19 a afectat ireversibil viabilitatea economică a Uniunii.[74] Măsurile fără precedent în domeniul politicii de coeziune, instrumentele bugetare ale UE, cum ar fi New Generation EU, Instrumentul UE de redresare şi modificările sistemului de resurse proprii arată că o criză concretă poate declanșa răspunsuri financiare adecvate la nivelul Uniunii.[75] Cu toate acestea, mobilizarea politică și juridică în urma șocului economic cauzat de COVID-19 poate produce rezultate doar dacă îi sunt asociate măsuri care respectă mediul.[76]

La nivel macroeconomic, pactul vizează reorientarea Semestrului European, care este un cadru neobligatoriu pentru coordonarea politicilor economice și fiscale în întreaga Uniune.[77] Trebuie remarcat faptul că remodelarea Semestrului European prin măsurile adoptate ca urmare a pactului trebuie să rămână în armonie cu diversele obiective ale Uniunii, adesea concurente, astfel cum sunt stabilite la articolul 3 din TUE.[78] Pactul pare să abordeze această provocare, concentrându-se pe noua strategie de creștere care urmărește transformarea UE într-o societate echitabilă și prosperă, cu o economie modernă, eficientă din punct de vedere al resurselor și competitivă, în care nu există emisii nete de gaze cu efect de seră în 2050 și în care creșterea economică este decuplată de utilizarea resurselor.[79]

În mai 2020, Comisia a emis, printr-o comunicare[80], recomandări specifice fiecărui stat membru, care includeau referiri clare atât la provocările legate de pandemie, cât și la schimbările climatice.[81] Prin urmare, prin intermediul acestui instrument de coordonare, Comisia subliniază patru dimensiuni ale așa-numitei sustenabilităţi competitive, așa cum sunt prezentate în Strategia anuală de creștere sustenabilă[82], care se află în centrul economiei

[70] J.Cifuentes-Faura, *European Union policies and their role in combating climate change over the years*, Air Qual Atmos Health Review, vol. 15, nr. 1/2022, p. 1333-1340, https://link.springer.com/article/10.1007/s11869-022-01156-5#citeas, consultat pe 14.11.2024.
[71] Ibidem.
[72] A.I.Duşcă, *The principle of sustainable development in The European Union*, Journal of Romanian Literary Studies, nr. 8/2016, p. 225-230.
[73] A.I.Duşcă, *Probleme în implementarea dreptului european al mediului în România*, Revista de Ştiinţe Juridice, vol. 43, nr. 2/2023, p. 56-64.
[74] L.Quaglia, A.Verdun, *The COVID-19 pandemic and the European Union: politics, policies and institutions*, Journal of European Public Policy, vol. 30, nr. 4/2023, p. 599-611.
[75] Ibidem.
[76] A.Zito, *The Future of European Union Environmental Politics and Policy*, Routledge, Abingdon-on-Thames, 2024, p. 310.
[77] T.Hoerber, Gabriel Weber, *The European environmental conscience in EU politics: a developing ideology*, Routledge, Abingdon-on-Thames, 2022, p. 120.
[78] Ibidem.
[79] Ibidem, p. 122.
[80] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0500, consultat pe 14.11.2024.
[81] A.I.Duşcă, *Dreptul Uniunii Europene privind afacerile. Ediţia a III-a revăzută şi adăugită*, Universul Juridic, Bucureşti, 2021, p. 147.
[82] https://eur-lex.europa.eu/RO/legal-content/glossary/annual-sustainable-growth-strategy.html, consultat pe 14.11.2024.

sociale de piață a Europei: stabilitatea economică, echitatea socială, sustenabilitatea mediului, productivitatea și competitivitatea, precum și să pună un accent specific pe sănătate.[83]

În comunicarea sa, Comisia a subliniat pe bună dreptate legătura de fond dintre strategia de redresare post-pandemie și tranziția verde și digitală, în conformitate cu pactul.[84] Într-adevăr, sustenabilitatea competitivă se află în centrul agendei economice care le permite UE și statelor sale membre să atingă Obiectivele de dezvoltare durabilă ale ONU în eforturile comune de atingere a neutralității climatice până în 2050.[85] În acest sens, se susține, în mod întemeiat, că o întrebare-cheie pentru integrarea cu succes a segmentului de protejare sustenabilă a mediului în privinţa obiectivelor de dezvoltare durabilă în politica economică a noului Semestru European va fi alegerea indicatorilor.[86]

Una dintre modalitățile prin care pactul intenționează să atingă obiectivele pentru 2050 este adoptarea de măsuri financiare. Eficacitatea pactului va fi, în consecință, evaluată în raport cu capacitatea sa de a mobiliza finanțare dedicată schimbărilor climatice.[87] Pactul intenționează să abordeze această dimensiune financiară, printre altele, prin investiții, mobilizând fonduri publice şi private, alocând o parte din bugetul UE acțiunii pentru climă, oferind sprijin prin intermediul Băncii Europene de Investiții.[88] Comisia Europeană a adoptat Programul de Investiţii[89] al Pactului Verde European care constituie pilonul de investiții al acestuia.[90] Potrivit Comisiei, Planul de Investiții are ca scop să strângă fonduri UE și să creeze un cadru care să faciliteze și să stimuleze investițiile publice și private necesare pentru tranziția către o economie neutră din punct de vedere climatic, verde, competitivă și favorabilă incluziunii.[91]

Candidatul firesc pentru a îndeplini aceste ambiții este politica de coeziune a UE și art. 174 din TFUE, adoptând cofinanțarea de către statele membre. Finanțarea se referă la mobilizarea a cel puțin 1 trilion de euro de investiții sustenabile în următorul deceniu.[92] Potrivit Comisiei, o pondere mai mare decât oricând din cheltuielile pentru acțiunile în domeniul climei și mediului din bugetul UE va stimula şi finanțările private, un rol-cheie fiind jucat de Banca Europeană de Investiții. În cadrul componentei de abilitare, Comisia intenționează să ofere stimulente pentru deblocarea și redirecționarea investițiilor publice și private.[93]

În cele din urmă, prin sprijin practic, Comisia oferă sprijin autorităților publice și promotorilor de proiecte în planificarea, proiectarea și executarea proiectelor sustenabile. Noile obiective climatice pătrund, în prezent, în noile rubrici ale cheltuielilor UE prin intermediul Cadrului Financiar Multianual, în special în ceea ce privește mediul și

---

[83] A.I.Dușcă, *Dreptul Uniunii Europene privind afacerile. Ediţia a III-a revăzută şi adăugită*, Universul Juridic, Bucureşti, 2021, p. 150.
[84] Ibidem.
[85] Ibidem, p. 152.
[86] M.M.Duțu-Buzura, *European Climate Pact–Framework for Information and Participation of the Public to the Climate Change Challenge*, Romanian Journal of Public Affairs, vol. 12, nr. 3/2021, p. 29-40.
[87] A.I.Dușcă, *Les changements climatiques. Postulat ou thème plein de controverses?*, Les impliqués, Paris, 2024, p. 93.
[88] Ibidem.
[89] https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-european-green-deal/file-european-green-deal-investment-plan, consultat pe 14.11.2024.
[90] M.M.Duțu-Buzura, *The principle of ensuring a high level of climate protection under European Union Law*, https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=1108057, consultat pe 14.11.2024.
[91] Ibidem.
[92] M.M.Duțu-Buzura, *Dimensiuni politico-juridice ale acţiunii internaţionale a Uniunii Europene privind protecţia mediului şi combaterea schimbării climatice*, Revista de Studii şi Cercetări Juridice, vol. 68, nr. 3/2023, p. 101-138, https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1192187, consultat pe 14.11.2024.
[93] Ibidem.

coeziunea.[94] În contextul acestui Cadru, cele mai relevante, din perspectiva schimbărilor climatice, sunt Titlul III *Resurse naturale și mediu* și Titlul II *Coeziune și valori*. Titlul III acoperă principalele instrumente financiare pentru politica agricolă comună, precum Fondul European Agricol de Garantare și Fondul Agricol pentru Dezvoltare Rurală.[95] Instrumentul emblematic al Programului de Investiţii este Mecanismul de Tranziție Justă[96]. Potrivit Comisiei, acest Mecanism este un instrument - cheie pentru a asigura faptul că tranziția către o economie neutră din punct de vedere climatic are loc într-un mod corect, fără a lăsa pe nimeni în urmă.[97]

Înainte de a aborda detaliile măsurilor financiare majore care vizează realizarea tranziției ecologice, așa cum s-a anunțat în Programul de Investiţii al pactului, ne putem întreba dacă referința de sustenabilitate care stă la baza pactului se concentrează pe componenta de mediu şi dacă sustenabil înseamnă mai verde în cadrul Pactului Verde European.[98] Conceptul sau principiul dezvoltării durabile este codificat în dreptul primar al UE în art. 3 alin. (3) TUE și reprezintă angajamentul constituțional al Uniunii.[99] Desigur, statutul și substanța sa juridică sunt marcate de o mare complexitate care decurge din însăși natura dezvoltării durabile, care acoperă trei dimensiuni: economică, de mediu și socială.[100]

În plus, dezvoltarea durabilă este strâns legată și consolidată de principiul UE al integrării în politica sectorială de mediu, consacrat în art. 11 din TFUE. Această relație specială nu este abordată în mod explicit în Pactul Verde European.[101] Cu toate acestea, este interesant de analizat dacă pactul în sine este susceptibil să afecteze natura dezvoltării durabile.[102] Ne putem întreba dacă Uniunea Europeană, prin această comunicare ambițioasă, încearcă să reinterpreteze conceptul de dezvoltare durabilă, angajându-se în același timp pe deplin față de obiectivele ONU privind dezvoltarea durabilă.[103]

Unul dintre domeniile majore în care are loc această reinterpretare se referă tocmai la măsurile financiare și economice. Noii termeni-cheie pentru eficienţa pactului sunt finanțarea sustenabilă și investițiile durabile.[104] În special, din planul de acțiune al Comisiei privind finanțarea creșterii sustenabile, rezultă că sunt necesare investiții publice și private pentru a transforma economia UE și a îndeplini obiectivele de dezvoltare durabilă în materie de climă, mediu și socială.[105]

Finanțarea sustenabilă este considerată un aspect-cheie al pactului. Ea reflectă ideea de a face din considerentele de sustenabilitate parte a procesului de luare a deciziilor financiare. Finanțarea sustenabilă înseamnă luarea în considerare în mod corespunzător a

---

[94] A.Duţu-Buzura, *„Pactul verde pentru Europa" şi provocările sale. Dimensiuni juridico-instituționale*, Revista de Studii şi Cercetări Juridice, nr. 2/2020, p. 135-149, https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1010379, consultat pe 14.11.2024.

[95] Ibidem.

[96] https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/finance-and-green-deal/just-transition-mechanism_en, consultat pe 14.11.2024.

[97] A.Duţu-Buzura, *"Sustainable development" clauses in the trade deals of the european union–a legal instrument for environmental protection*, https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1067602, consultat pe 15.11.2024.

[98] Ibidem.

[99] A.I.Duşcă, *The principle of sustainable development in The European Union*, Journal of Romanian Literary Studies, nr. 8/2016, p. 225-230.

[100] Ibidem. A.I. Duşcă, *Generațiile viitoare ca subiect de drept,* Dreptul, 09/2020, pp. 64-86.

[101] A.I.Duşcă, *Dreptul mediului. Ediţia a III-a revăzută şi adăugită*, Universul Juridic, Bucureşti, 2021, p. 67.

[102] Ibidem.

[103] Ibidem, p. 69.

[104] M.Duţu, *Dreptul mediului şi al climei Vol 1: Partea generală*, Universul Juridic, Bucureşti, 2022, p. 78.

[105] Ibidem, p. 80.

aspectelor de mediu, sociale și de guvernanță atunci când se iau decizii de investiții.[106] Un exemplu particular de abordare a unei finanțări orientate spre mediu este ilustrat de conceptul de investiții sustenabile consacrat în Regulamentul UE nr. 2020/852 privind instituirea unui cadru care să faciliteze investițiile durabile[107]. Acest regulament este destinat să ofere un cadru comun de identificare a nivelului la care activitățile economice pot fi considerate durabile din punct de vedere ecologic.[108]

Legiuitorul UE a adoptat, astfel, o listă exhaustivă de șase obiective de mediu cu privire la combaterea schimbărilor climatice, adaptarea la acestea, utilizarea durabilă și protecția resurselor de apă și marine, tranziția la o economie circulară, prevenirea și controlul poluării, precum și protecția și restaurarea biodiversităţii și a ecosistemelor.[109] Astfel, sintagmei *investiție durabilă din punct de vedere ecologic* i s-a dat, conform regulamentului menţionat anterior, o definiție obligatorie din punct de vedere juridic.[110] Referitor la conceptul *fără rău*, acelaşi regulament prevede, în considerentele sale, că o activitate economică nu ar trebui să se califice drept durabilă din punct de vedere ecologic dacă produce mediului daune mai mari decât beneficiile pe care le aduce.[111]

Cu toate acestea, propunerea emblematică destinată să abordeze tranziția către neutralitatea climatică în Uniune este Mecanismul de Tranziție Justă. Acesta este destinat să ofere sprijin teritoriilor care se confruntă cu provocări socioeconomice grave legate de tranziția către neutralitatea climatică.[112] Acest mecanism se bazează pe trei piloni: Fondul pentru Tranziție Justă[113], InvestEU[114] și Facilitarea de Împrumuturi pentru Sectorul Public[115].[116]

Pe temeiul juridic al coeziunii, Mecanismul de Tranziţie Justă, propus în ianuarie 2020 ca nou fond structural al UE, a fost destinat să atenueze impactul tranziției prin finanțarea diversificării și modernizării economiei locale și prin atenuarea repercusiunilor negative asupra ocupării forței de muncă.[117] Acest mecanism a fost menit să ofere sprijin teritoriilor care se confruntă cu provocări socioeconomice grave care decurg din procesul de tranziție spre economia neutră din punct de vedere climatic a Uniunii până în 2050.[118]

Ca urmare a crizei COVID-19, Comisia a propus, în mai 2020, modificări care vizează, în special, extinderea surselor de finanțare ale mecanismului prin alocarea de venituri externe provenite din Instrumentul European de Redresare[119]. În urma acestei acţiuni, bugetul Mecanismului de Tranziţie Justă a crescut considerabil, atingând suma de 40 de

---

[106] I.Kawka, A.Sikora, *The European Green Deal and the impact of climate change on the EU regulatory framework*, Presses universitaires Saint-Louis Bruxelles, Bruxelles, 2024, p. 220.
[107] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R0852, consultat pe 15.11.2024.
[108] I.Kawka, A.Sikora, *The European Green Deal and the impact of climate change on the EU regulatory framework*, Presses universitaires Saint-Louis Bruxelles, Bruxelles, 2024, p. 222.
[109] A.I.Duşcă, Ş.C.Raicea, *Dreptul mediului. Caiet de seminar. Ediţia a III-a revăzută şi adăugită*, Universul Juridic, Bucureşti, 2024, p. 48.
[110] Ibidem.
[111] A.Zito, *The Future of European Union Environmental Politics and Policy*, Routledge, Abingdon-on-Thames, 2024, p. 310.
[112] L.Dogaru, *Green Economy and Green Growth—Opportunities for Sustainable Development*, https://www.mdpi.com/2504-3900/63/1/70, consultat pe 15.11.2024.
[113] https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/just-transition-fund_en, consultat pe 15.11.2024.
[114] https://investeu.europa.eu/index_en, consultat pe 15.11.2024.
[115] https://cinea.ec.europa.eu/just-transition-mechanism_en, consultat pe 15.11.2024.
[116] H.Dyrhauge, K.Kurze, *Making the European Green Deal Work: EU Sustainability Policies at Home and Abroad*, Routledge, Abingdon-on-Thames, 2024, p. 290.
[117] M.Duțu, *Dreptul mediului şi al climei Vol 1: Partea generală*, Universul Juridic, Bucureşti, 2022, p. 90.
[118] Ibidem, p. 92.
[119] https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/spotlight-C19/file-european-union-recovery-instrument, consultat pe 15.11.2024.

miliarde de euro.[120] După cum s-a anunțat în concluziile Consiliului European[121], mecanismul se întemeiază pe condiționalitatea climatică bazată pe angajamentul față de un obiectiv național de neutralitate climatică până în 2050. În cazul în care un astfel de angajament nu este acceptat de un stat membru, accesul la mecanism ar putea fi limitat la 50% din alocarea națională.[122]

În al doilea rând, a fost propusă înființarea unui sistem dedicat de tranziție justă în cadrul InvestEU, ca al doilea pilon al mecanismului,[123] care s-a concretizat în adoptarea Regulamentului UE 2021/523 de instituire a Programului InvestEU[124]. Fondul InvestEU constă într-o garanție a bugetului UE pentru produsele financiare furnizate de partenerii de implementare.[125]

Al treilea pilon al Mecanismului de Tranziţie Justă a constat în crearea unui mecanism de împrumut pentru sectorul public la Banca Europeană de Investiții, garantat parțial de bugetul UE, pentru a mobiliza investiții publice suplimentare între 25 și 30 de miliarde de euro în perioada 2021-2027.[126] Trebuie remarcat faptul că proiectele care nu sunt eligibile în cadrul Programului de finanţare al Mecanismului de Tranziţie Justă ar putea fi finanțate prin alte componente ale aceluiaşi Mecanism. Cu toate acestea, întrucât procesul legislativ este încă în desfășurare, nu este posibil să se determine cu exactitate domeniile corespunzătoare ale pilonilor discutați ai Mecanismului.[127]

Concluzie

Se preconizează că Pactul Verde European nu doar că va funcționa bine, dar va produce o schimbare de atitudine substanțială față de considerentele de mediu și climatice la nivel politic, instituțional, de reglementare, administrativ și individual. Pactul va avea, fără îndoială, un impact financiar direct sau indirect asupra tuturor domeniilor economiei și industriei Uniunii Europene.

Cu toate acestea, tranziția ecologică și finanțarea acesteia pot avea loc numai atunci când sunt implicate atât instituţiile UE și autorităţile naţionale, cât și cetățenii Uniunii care vor accepta să suporte costurile și să participe la procesul de tranziţie, inclusiv în cadrul Pactului UE privind Clima. Solidaritatea sporită pentru tranziția ecologică către neutralitatea climatică ar trebui să fie un sinonim al Pactului Verde European.

BIBLIOGRAPHY

I. Tratate, cursuri

1. Anca Ileana Duşcă, *Dreptul mediului. Ediţia a III-a revăzută şi adăugită*, Universul Juridic, Bucureşti, 2021;

[120] A.Sikora, *European Green Deal-legal and financial challenges of the climate change*, Journal of the Academy of European Law, vol. 21, nr. 1/2021, p. 681-697, https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-020-00637-3, consultat pe 12.11.2024.

[121] Concluziile Consiliului European din 19 decembrie 2019, disponibile la https://www.consilium.europa.eu/media/41768/12-euco-final-conclusions-en.pdf, consultat pe 10.11.2024. Deși Polonia nu a fost menționată, această condiționalitate a fost concepută pentru a aborda situația acestui stat membru.

[122] Ibidem.

[123] Propunerea Comisiei pentru adoptarea Regulamentului UE de instituire a programului Invest EU, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:319a131d-6af6-11e8-9483-01aa75ed71a1.0009.02/DOC_1&format=PDF, consultat pe 15.11.2024.

[124] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0523, consultat pe 15.11.2024.

[125] H.Dyrhauge, K.Kurze, *Making the European Green Deal Work: EU Sustainability Policies at Home and Abroad*, Routledge, Abingdon-on-Thames, 2024, p. 300.

[126] Ibidem.

[127] Ibidem, p. 302.

2. Anca Ileana Duşcă, *Dreptul Uniunii Europene privind afacerile. Ediţia a III-a revăzută şi adăugită*, Universul Juridic, Bucureşti, 2021;

3. Anca Ileana Duşcă, *Les changements climatiques. Postulat ou thème plein de controverses?*, Les impliqués, Paris, 2024;

4. Anca Ileana Duşcă, Ştefan Ciprian Raicea, *Dreptul mediului. Caiet de seminar. Ediţia a III-a revăzută şi adăugită*, Universul Juridic, Bucureşti, 2024;

5. Mircea Duțu, *Dreptul mediului şi al climei Vol 1: Partea generală*, Universul Juridic, Bucureşti, 2022;

6. Helene Dyrhauge, Kristina Kurze, *Making the European Green Deal Work: EU Sustainability Policies at Home and Abroad*, Routledge, Abingdon-on-Thames, 2024;

7. Jean-Luc Gaffard, Gilles Martin, *Droit et économie de la transition écologique: regards croisés*, Editura Mare & Martin, Paris, 2023;

8. Inga Kawka, Alicja Sikora, *The European Green Deal and the impact of climate change on the EU regulatory framework*, Presses universitaires Saint-Louis Bruxelles, Bruxelles, 2024;

9. Jacqueline Morand-Deviller, *Le droit de l'environnement*, Presses Universitaires de France, Paris, 2023;

10. Nicolas de Sadeleer, *Environmental Principles. From political slogans to legal rules*, Oxford University Press, Oxford, 2020;

11. Cristina Mihaela Salcă Rotaru, *Dreptul integrat al mediului*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2023;

12. Patrick Thieffry, *Manuel de droit européen de l'environnement et du climat*, Larcier, Bruxelles, 2024;

13. Anthony Zito, *The Future of European Union Environmental Politics and Policy*, Routledge, Abingdon-on-Thames, 2024;

II. Articole, studii

1. Javier Cifuentes-Faura, *European Union policies and their role in combating climate change over the years*, Air Qual Atmos Health Review, vol. 15, nr. 1/2022, p. 1333-1340;

2.Lucreţia Dogaru, *Green Economy and Green Growth—Opportunities for Sustainable Development*,

https://www.mdpi.com/;

3. Anca Ileana Duşcă, *Probleme în implementarea dreptului european al mediului în România*, Revista de Ştiinţe Juridice, vol. 43, nr. 2/2023, p. 56-64;

4. Anca Ileana Duşcă, *The principle of sustainable development in The European Union*, Journal of Romanian Literary Studies, nr. 8/2016, p. 225-230;

5. Andrei Duţu-Buzura, *„Pactul verde pentru Europa" şi provocările sale. Dimensiuni juridico-instituționale*, Revista de Studii şi Cercetări Juridice, nr. 2/2020, p. 135-149;

6. A.Duţu-Buzura, *"Sustainable development" clauses in the trade deals of the european union–a legal instrument for environmental protection*, https://www.ceeol.com/;

7. Mircea M. Duţu-Buzura, *Dimensiuni politico-juridice ale acţiunii internaţionale a Uniunii Europene privind protecţia mediului şi combaterea schimbării climatice*, Revista de Studii şi Cercetări Juridice, vol. 68, nr. 3/2023, p. 101-138;

8. Mircea M. Duțu-Buzura, *European Climate Pact–Framework for Information and Participation of the Public to the Climate Change Challenge*, Romanian Journal of Public Affairs, vol. 12, nr. 3/2021, p. 29-40;

9. Mircea M. Duțu-Buzura, *The principle of ensuring a high level of climate protection under European Union Law*, https://www.ceeol.com/;

10. Lucia Quaglia, Amy Verdun, *The COVID-19 pandemic and the European Union: politics, policies and institutions*, Journal of European Public Policy, vol. 30, nr. 4/2023, p. 599-611;

11. Vasja Rant, *Regulating the Green Transition and Sustainable Finance in the European Union*,

https://papers.ssrn.com/;

12. Nicolas de Sadeleer, *Environmental law in the EU: A pathway toward the green transition*, https://library.oapen.org;

13. Alicja Sikora, *European Green Deal-legal and financial challenges of the climate change*, Journal of the Academy of European Law, vol. 21, nr. 1/2021, p. 681-697